

~ Методологија ~

БУЏЕТСКА ИЗДВАЈАЊА ЗА ИСТРАЖИВАЊЕ И РАЗВОЈ

ПРАВНИ ОСНОВ

Статистичка активност се спроводи у складу са Статистичким програмом Републике Српске за период 2013–2017. година и Законом о статистици Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 85/03).

МЕТОДОЛОШКЕ ОСНОВЕ

Циљ и садржај

Циљ истраживања о буџетским издвајањима за истраживање и развој у Републици Српској је да се добију подаци о средствима из буџета Републике Српске која су намијењена за истраживање и развој. То су средства која је република намијенила за истраживање и развој према врсти подстицаја и према друштвено – економском циљу који се жели постићи. Циљ истраживања је и омогућити праћење истраживачко – развојне политике Републике преко њеног финансирања истраживачко – развојних активности. За разлику од истраживања у организацијама које се баве истраживањем и развојем, ово истраживање је усмјерено на организације које финансирају истраживање и развој.

ЈЕДИНИЦЕ ПОСМАТРАЊА/ИЗВЈЕШТАЈНЕ ЈЕДИНИЦЕ

Основни скуп истраживања и јединице посматрања статистичког истраживања су сви директни корисници буџета Републике Српске.

ОБУХВАТ

Статистичким истраживањем *Буџетска издвајања за истраживање и развој* обухваћени су директни корисници буџета у Републици Српској, тако да су извјештајне јединице министарства, републичке управе, републичке управне организације и агенције.

МЕТОД И ВРИЈЕМЕ ПРИКУПЉАЊА ПОДАТАКА

Истраживање се спроводи у годишњој периодици. Упитник *Извјештај о буџетским издвајањима за истраживање и развој* се почетком јуна, поштанским путем, шаље извјештајним јединицама које су дужне да попуњене упитнике врате у предвиђеном року. Извјештајне јединице попуњавају образац БИИР у јуну текуће године, а подаци се односе на претходну (извјештајну) годину, као и годину у којој се спроводи истраживање. Извјештајне јединице (финансијери истраживања и развоја) приказују

реализована буџетска средства (уколико постоји, након ребаланса буџета) за истраживање и развој и планирана буџетска средства за истраживање и развој (уколико постоји, прије ребаланса).

ОБАВЕЗА ЗАШТИТЕ ПОВЈЕРЉИВИХ ПОДАТАКА

Објављују се само збирни подаци за ниво Републике Српске. Повјерљиви подаци су заштићени у складу са члановима 25. и 27. Закона о статистици Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 85/03) и у складу са Правилником о заштити повјерљивих података.

ДЕФИНИЦИЈЕ ОСНОВНИХ ОБИЉЕЖЈА – ИНДИКАТОРА

Методологија за спровођење истраживања је усклађена са међународним стандардима које је поставио OECD и објавио у приручнику Frascati Manual (*The Measurement of Scientific and Technological Activities – Proposed Standard Practice for Surveys of Research and Experimental Development – Frascati Manual, 2002 и 2007; издавач: OECD*).

Термини који се најчешће користе када се говори о научном и технолошком развоју су „наука и технолошки развој“, али и „научноистраживачки и истраживачко-развојни рад“, односно на бази англосаксонске литературе „истраживање и развој“ (Research and Development – R&D) или само “наука, технологија и иновације“ (Science, Technology and Innovation – STI).

Ради избегавања могућих нејасноћа, али и због потреба поређења са ситуацијом у свијету и употребе уобичајене терминологије која се користи у различитим извјештајима UNESCO-а, OECD-а, EUROSTAT-а и других сличних организација, сматраће се да: развој науке подразумејева развој научноистраживачке дјелатности; технолошки развој подразумејева, великим дијелом, развој истраживачко-развојне дјелатности; развој технологије, односно израз „истраживање и развој“ (ИР) на одређени начин представља синоним „научном и технолошком развоју“ и скраћеница „ИР“ одговара скраћеници „R&D“.

Научна истраживања су теоријски или експериментални рад који се предузима ради стицања нових научних сазнања и повећања свеукупног људског знања. Научним истраживањима се сматрају основна и примијењена истраживања.

Основна (фундаментална, базична) истраживања обухватају она истраживања која повећавају општи фонд научних чињеница и знања и која одређују нова подручја људског знања и спознаја, али која немају или не морају имати директну практичну примјену добијених резултата. Основна истраживања откривају појаве, процесе, узрочно-последичне везе и законитости у природи, друштву и људском мишљењу, и то, прије свега, ради унапређења људског знања и стварања базичног знања, која даље служе као основа за примијењена и развојна истраживања и она немају директне комерцијалне циљеве.

Примијењена (апликативна) истраживања су теоријски или експериментални рад који се предузима ради стицања нових знања, а који је усмјерен на рјешавање неког практичног задатака, односно остварење неког практичног циља. Примијењена истраживања проширују и продубљују постојећа знања ради рјешавања одређених проблема. Она се предузимају или ради испитивања могуће примјене резултата

фундаменталних истраживања или утврђивања нових метода или поступака за постизање унапријед одређеног циља. Примијењена истраживања су, према томе, усмјерена на откривање нових научних знања, примјену тих знања у сврху реализације одређених комерцијалних циљева.

Развојна (стручна) истраживања, односно експериментални развој је систематски рад, утемељен на знањима стеченим основним или примјењеним истраживањима, односно практичном искуству, које је, прије свега, усмјерено на увођење нових или знатно побољшање постојећих поступака, производа и услуга. То су сви поступци који се јављају између изума и производње: експериментисања на цртежу и развој прототипова, експерименти, пилот-пројекти, модели, нова рјешења. Ова истраживања имају изразито практични циљ, њихово основно обиљежје је јасна намјена, те директна и брзо постигнута корист у неком уском подручју. Развојна истраживања се још називају и технолошка усавршавања.

Научно-истраживачки рад је систематска стваралачка активност којом се примјеном научних метода стичу нове научне спознаје, односно стваралачки користи постојеће знање за нове примјене. То је стваралачки рад на освајању нових знања, а циљ му је подизање општег цивилизацијског нивоа друштва и коришћење тих знања у свим областима друштвено-економског развоја. Научно-истраживачким радом баве се научници и истраживачи који су изабрани у одговарајућа научна, научно-наставна и истраживачка звања.

Према Фраскати приручнику сектори којима припадају извјештајне јединице, одређују се према економској активности у којој се реализује истраживачко-развојни рад. Дефиниције сектора се углавном заснивају на Систему националних рачуна (SNA), с тим што се сектор високог образовања посматра као одвојени сектор, док су домаћинства спојена са непрофитним сектором. Одлучујући критеријум за разврставање у поједини сектор је већински извор средстава којима се финансира дата извјештајна јединица.

Пословни сектор обухвата предузећа (привредне субјекте) и организације чија је примарна активност тржишна производња робе и услуга и њихова продаја по економски значајним цијенама, као и истраживачко-развојне јединице у саставу предузећа.

Високо образовање обухвата универзитете са јединицама у саставу, факултетима, академијама и научно-истраживачким институтима, без обзира на изворе финансирања и правни статус. Овом сектору припадају и истраживачки институти и клинике који су под непосредном контролом или управом високошколске организације.

Државни сектор обухвата организације, службе и друга тијела, осим високог образовања, која друштву пружају оне бесплатне заједничке услуге које се по тржишним условима не би могле обезбиједити, а представљају израз економске и социјалне политике друштва; према дефиницији, овај сектор обухвата активности администрације, одбране и регулисања јавног реда; здравство, образовање, културу, рекреацију и друге друштвене услуге.

Сектор непрофитних организација обухвата нетржишне приватне непрофитне организације које домаћинствима пружају услуге без наплате или по ниској цени, ове

организације могу бити основане од стране удружења грађана ради обезбјеђивања робе и услуга за чланове удружења или ради опште сврхе.

Сектор иностранства обухвата организације и појединце који се налазе изван политичких граница земље, као и одговарајуће земљиште у посједу тих организација. Обухвата и све међународне организације, укључујући и њихове објекте на домаћој територији. У сектор иностранства не треба укључивати опште доприносе организацијама као што су UN, OECD, EU и слично, док треба укључити издвајања за све остале организације као што су између осталог CERN, ESA, CGIAR, ESRF, EMBO, IAEA, COST и EUREKA.

Намјена истраживачко–развојног програма или пројекта за који се издвајају буџетска средства приказује се према друштвено–економским циљевима који су одређени Номенклатуром за анализу и поређење научних програма и буџета (NABS 2007).

Друштвено–економски циљ је основна намјена средстава издвојених за истраживање и развој које је поставио OECD. Важно је друштвено–економски циљ програма или пројекта који се финансира одредити према намјени, а не према садржини тог програма или пројекта.

Друштвено–економски циљеви, према Номенклатури за анализу и поређење научних програма и буџета 2007 (*Nomenclature for the analysis and comparison of scientific programmes and budgets 2007*) изражени су у 13 категорија:

- Истраживање и експлоатација Земље;
- Очување животне средине;
- Истраживање и експлоатација свемира;
- Транспорт, телекомуникације и остале инфраструктуре;
- Енергија;
- Индустијска производња и технологија;
- Здравство;
- Пољопривреда;
- Образовање;
- Култура, рекреација, религија и масовни медији;
- Политички и друштвени системи, структуре и процеси;
- Опште унапређење знања
- Одбрана.

НИВО РЕПРЕЗЕНТАТИВНОСТИ ПОДАТАКА

Подаци су репрезентативни за ниво Републике Српске.

УСАГЛАШЕНОСТ СА МЕЂУНАРОДНИМ ПРЕПОРУКАМА И СТАНДАРДИМА

Подаци су усклађени са међународним стандардима које је поставио OECD и објавио у приручнику Фраскати.

ОРГАНИЗАЦИЈА СПРОВОЂЕЊА

ОРГАНИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТАТИСТИЧКЕ АКТИВНОСТИ

Одговорни произвођач података истраживању и развоју јесте Републички завод за статистику Републике Српске.

Прикупљање података обавља се у подручним јединицама Републичког завода за статистику Републике Српске, док се унос и обрада података обавља у Заводу.

ОБАВЕЗНОСТ ДАВАЊА ПОДАТАКА

Извјештајне јединице дужне су да достављају податке Републичком заводу за статистику Републике Српске у складу са Законом о статистици Републике Српске.

ПЕРИОДИКА СПРОВОЂЕЊА

Извјештајна јединица дужна је доставити податке Републичком заводу за статистику до 20. јуна.

ПУБЛИКОВАЊЕ

Подаци се објављују у оквиру годишњег саопштења „Буџетска издвајања за истраживање и развој“.

Публикују се само збирни подаци за ниво Републике Српске. Индивидуални подаци су заштићени у складу са Законом о статистици Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 85/03).